

Любен Дилов

Бойте се от данайците

Историята е истинска, но аз се опитвам да направя от нея нещо като научна фантастика, защото нямам право да я разказвам иначе. Министерството веднага я засекрети и следи да не се чуе думичка за нея. Освен това, признавам, доста е невероятна, та все едно, никой не ще ми поярва, ако я разказвам на чашка или дори на ухо.

Впрочем написвайки „ухо“, аз си спомням старата приказка за цар Траян и неговите кози уши. Искам да кажа, подобен е и мотивът на този мой разказ, който е първият в живота ми, а ще си остане и единствен просто защото не ми е това работата. Аз се занимавам с маркетинг. Ако не ви е позната тази професия, ще поясня: проучвам кой по света от какви работи има нужда, тоест кому, къде, колко и за колко пари можем да продадем роботите, произведени от нашия завод. Както се вижда, полезна професия и не всеки може да я върши. Ум се иска за нея, интелигентност, чужди езици, а най-вече – нюх, за да предугадаш тенденциите на световния пазар. Без добър маркетинг завод с такова скъпо производство бързо ще фалира.

Не се хваля, но заводът ни наистина е най-модерният в Европа. Роботи правят работи, гъвкави автоматични производствени системи, по вестниците ги пишат съкратено ГАПС, и така нататък. А всичко това се ръководи от компютри. Дава им се програмата и седмица ли, месец ли, два ли заводът произвежда денонощно и безспир само по тази програма. Освен това и без дефекти, защото човекът там повече не се меша. И в цеховете няма право да влиза, освен при авария, с която роботите не могат да се справят сами. Защото не само човекът, пращинка не бива да влиза, за да не пречи на суперфиното производство. Ако искаш да погледаш какво става вътре – то колко ли може да се види!, – заповядай, под тавана около цеховете има уютно остъклени веранди. И кафето може да си пиеш там, щом ти се нрави този научнофантастичен пейзаж, където всичко се извършва мистично безшумно, сякаш движено от най-найна висша сила.

Гордеем се със завода си, добро е името му по света, харчат се роботите ни, но тъкмо това сигурно ни е накарало напоследък да се поотпуснем. И бедите не закъсняха: тук и там – дезорганизация, неритмично снабдяване, а най-важното – здравата закъсахме с конструирането на работа от осмо поколение. Макар че аз овреме надигнах глас: Другари, пазарът се пренасяща дори с робота от седмо поколение, японците вече го предлагат по-евтино. Дайте нещо ново!

Производствените ни системи са гъвкави, но ние, хората около тях, не сме достатъчно гъвкави, ла и конструкторите ни се изчерпаха,

остаряха. Нови умове се нужни, млади, дръзки, но лесно ли е да махнеш един конструктор, че да вземеш друг, особено пък ако той е имал все пак някакви предишни заслуги? Затова и влизам в положението на нашия директор, разбирам защо той напоследък все по-яростно крещи, а тикът му още повече се засили. И, кажи-речи, всеки ден свиква съвещания.

От поредното съвещание на разширения актив на завода започна всъщност и тази, бих я нарекъл, трагикомична история. Вероятно не съм точен в изразите си, но вече казах – това е първият ми писмен разказ, късно ми е да уча писателския занаят, па съм и седнал да пиша не за да забавлявам преситената от сензации днешна публика, а да облекча душата си. Както она бръснар от приказката да изкопая една яма, в която да извикам, че цар Траян има кози уши. Защото иначе ще се спукам от тая неизречена служебна тайна.

Аз съм един от главните участници в нея. Съвсем случайно, колкото и анкетната комисия да отказваше да ми повярва. Извадиха ми душата да ме разпитват кой и какъв е бил човекът, седял до мен по време на съвещанието, от чужбина ли съм го довел и прочее. Пък аз го виждах за първи път. На разширените ни съвещания често присъствуват и хора я от министерството, я от някой по-горен комитет, чиито физиономии не винаги са ни познати, затова не ни е и правило друго впечатление, освен да ни накара да почнем да мерим думите си, когато срещнем в залата вперени в себе си непознати очи. А това, че този бе седял до мен, убеден съм, също е било случайно и да си призная – не ми беше особено приятно, защото заради него трябваше да се преструвам, че слушам внимателно тия все едни и същи спорове, които твърде малко ме засягаха. Моята работа беше извън завода.

Бях вече произнесъл многократно повтаряното си предупреждение, че пазарът се пренасища, че е необходимо да намалим цените и така нататък, и можех докрая на съвещанието преспокойно да си рисувам човечета, но непознатият ме притесняваше със странната си неподвижност. Беше облечен в някакъв широк, износен костюм, вратовръзката му бе неумело вързана и никак не приличаше на „лъвовете“ от по-горните инстанции, но понякога тъкмо в такова небрежно облекло се криеше някой съвсем едър лъв. Отгоре на всичко почна да ми задава и разни профански въпроси, наглед безобидни, а кой го знае какво криеше под тях. Най-напред ми пошушна в ухото така сладостно наивно, че ми разтуптя сърцето:

– Прав ли е вашият директор?

Както обикновено, беше и прав, и не прав нас да ругае. В края на краищата дезорганизацията и късното подхващане на работата върху робота от следващото поколение се дължаха главно на него. Но Можех ли да го кажа на един непознат? Отгдето да знам дали не е човек на директора, или обратното: директорът да е негов човек? Отвърнах му най-общо:

– Прав е. Лошо закъсняваме.

И тогава той ми пошушна нещо още по-идиотско:

– А винаги ли човек трябва така високо да говори, когато е прав?

Майтапеше се естествено, защото в момента директорът не говореше, той крещеше. Крещеше и тикът му – един твърде странен тик, аз поне не съм срещал подобен у другито: от време на време лявото му око рязко намигваше пет-шест пъти, а в синхрон с него дясната ръка силно почесваше пет-шест пъти върха на директорското му шкембе. Ако пък седиш близо до него, може и да те опръска някоя директорска слюнчица. Но тикът му се проявяваше само когато той бе силно раздразнен, иначе директорът ни беше безупречен. Затова и рекох:

– Не му се смейте! Никак не му е леко, нали после него ще одерат, ако японците ни изпреварят с осмия робот.

– Как ще го одерат? – запита ме непознатият с прежната си коварна наивност.

– Знам ли как? Сигурно ще го свалят. Па може и по-нагоре да го качат – позволих си и аз мъничко ирония.

– Той ли е най-умният човек във вашия завод?

Рекох му в себе си: „Не, бате, не по тоя начин! Ако сте решили да му вземате мярката, без мене! То си е ваша работа!“ И пузнах една от ония дискретно насмешливи усмивчици, с които воювам срещу конкуренцията, когато вода проучвателни разговори с чуждите фирми.

– Щом него са назначили за главен директор, значи трябва да е той.

Мислех си, ще продължи в тоя дух, но той се опита пък мен да хване в клопката си:

– Този робот, който още не успявате да конструирате, какви качества трябва да притежава, за какво ще служи?

Срязах го, макар и шепнешком:

– Извинете, не ви подозирам в промишлен шпионаж, но за тия неща не се говори, преди изделието да е пуснато в производство.

С това май се изчерпи целият ни разговор. Не, зададе ми още един въпрос, който едва не ме събори от стола: „А какви са тия японци?“ Изпътках му: „Нека да послушаеме малко, а!“ Така де, взе и мене да

будалка! После ме разпитваха не само какво сме си говорили, а и гласът му какъв бил, но можеш ли да опишеш един глас? Сега ми се струва, че е бил мъничко твърд, дори странен, ама сигурно е самовнушение. Па той и не говореше, а шепнеше, гласът тогава се променя.

Непознатият не се обиди, че прекратих разговора. Извади някакво апаратче, голямо колкото цигарена кутия, и скришом го насочи към директора, който стърчеше над всички ни и пръскаше слюнки, и намигаше, и се чешеше по корема. Взех го за диктофонче, макар да ми се стори, че отпреде му проблесна миниатюрна лещичка. Като ме питаха защо не съм му попречил, и като ме питаха двайсет пъти за едно и също нещо, аз не издържах и закрепях почти като нашия директор:

– Отгде да го знам дали не е някоя клечка! Щом някой го е поканил или пуснал на съвещанието ни, значи го познава и знае, че не е шпионин. Пък в края на краищата производствените Ни планове може да са тайна, но директорът ни не е. А той само него снимаше.

Ето така започнаха нещата; по-късно обаче съдбата ме напъха още по-надълбоко в тази невероятна история. И сега, както се казва на организационния жаргон, моят въпрос също се решава. Но аз не се безпокоя много-много. На пръсти се броят у нас специалистите по маркетинга, такива като мен са още по-малко, а нуждата от нас става все по-голяма.

Едно нещо наистина не помня: какъв дявол ме е накарал да мина рано сутринта край халето за готова продукция. Помня къде отивах, бях оставил колата си на вътрешния паркинг, но защо тъкмо оттам съм минал, когато можех и от другата страна на халето – това не ми е обяснимо. Пък и толкова ли е нужно да се обяснява, мъчех се да убедя анкетната комисия, станалото – станало, и не тук се съдържа действителната проблема!

Така или иначе на другата сутрин около осем часа аз минавах оттам, когато железната врата на халето се откряна и от нея излезе нашият главен директор. Ама как излезе – гол-голеничък! И ми подвигна, и ми намигна, и се почеса по голото шкембе: Бързо да съм му донесял дрехи...

Втрещих се, разбира се. Един главен директор едва ли има нужда да се крие между сандъците в халето, за да прави любов с работничките или служителките си, но и така да е било, как ще се съблича съвсем гол, па и дрехите му да ги няма? Дали някой ревнивец не беше му свил тоя номер? И първото, което заговори у мен, естествено бе мъжката солидарност. Освен това някоя гадна история можеше всекиму да се случи, та нямаше да е зле да имам тогава един могъщ директор зад гърба си.

Намигнах му и аз съучастнически, пошепнах му да се скрие вътре и хукнах с колата към къщи, и му донесох най-хубавия си костюм, най-хубавата риза, изобщо всичко най-добро от гардероба си. Знаех, че ще му станат, защото фигурите ни са доста еднакви.

Пазачът бе се появил отнякъде, но не ме спря. В халето аз имам право да влизам, за да проверявам как се опакова готовата продукция. Попита ме само какъв е тоя костюм, дето го нося. Отвърнах му, че трябва бързо някъде да се преоблека, защото имам среща с чужденци, а той рече, че и на него му било писнало от тия посещения и че някой ден не можело да не стане някоя беля, като влизат толкова чужди хора в завода, ама де да видим!

Бях му казал да се скрие, а директорът все така гол-голеничък се разхождаше между сандъците и придирчиво ги оглеждаше от всички страни, сякаш се канеше да ги купува. Добре че никой преди мен не бе влязъл – щеше също така да се втрещи, както повторно се втрещих аз самият. Съвсем очевидно това не беше нашият главен директор. Когато въпреки голотата си се обърна към мен преспокойно с едно, бих казал, нечовешко безсрамие, аз забелязах нещо, което преди бе убегнало на деликатно извърнатия ми поглед: той нямаше нищо между краката си. Като манекените в конфекционните магазини. А допустимо ли е един директор, при това главен, да няма нищо между краката си? Па отгоре на всичко и в любовни приключения да се забърква?

И още други разлики ми се стори, че забелязах, но той бе издърпал вече дрехите от ръцете ми и дори кротко ме помоли да му помогна да ги облече. Ръцете ми трепереха.

– Не се безпокойте – каза ми той с абсолютно точния глас на нашия главен директор. Рекох си тогава за миг: Дали все пак не е той, а ние просто да не сме знаели, че няма нищо между краката си? – Законът не позволява да извършвам зло на човека. Не се безпокойте!

Но аз си се безпокоях, защото не знам такъв закон, който да забранява на директорите да вършат някому зло.

Така се изрази, а накрая дори ми изказа едно директорски властно „благодаря“ и ми даде да разбере, че повече не съм му нужен. Дори не ме помоли да пазя в тайна неговото конфузно прежеждие, сякаш си знаеше, че аз и така ще се чувствавам задължен да не го разгласявам.

С това приключи и моето пряко участие в тази мистериозна история. Нататък ще разказвам само онова, което съм чул от другите участници или съм подразбрал от разговорите в анкетната комисия. И няма да ви описвам своите страхове, да не кажа ужаси, защото нито е нужно,

нито е по силите ми да ги изразя художествено.

От халето за готова продукция директорът, изглежда, се е отправил съвсем уверено по дългогодишния си навик право в своя кабинет, пристигнал и с обичайното си едновременно закъснение след началото на общото работно време. Предполагам, че го правеше не от недисциплинираност, а за авторитет, защото вечер пък седеше там до късно. Секретарката му неприятно се изненадала, тя не го очаквала този ден и си била насрочила разни лични работи. Минавайки край нея, той ѝ наредил веднага да се яви при него целият конструкторски колектив заедно с документацията за новия робот.

Секретарката се опитала да поинтимничи:

– Ей, ама нали уж заминахте снощи на доклад в министерството? И жена си ли все така изненадвате?

Той обаче не реагира на шегата, застрашително се почесал по корема и наредил да му насрочи още три други съвещания в различните цехове. После се затворил в кабинета си, откъдето почнали да се чуват от време на време крясъците му по телефона.

И се зареждат чудесата. Само за около час време той така коригирал пред смаяните конструктори целия им недовършен проект, че се получавал някакъв робот не и от осмо, а може би чак от десето поколение. Те не посмели дори да гъкнат, защото пред очите им вилнеел някакъв конструкторски гений, който моментално намирал решенията и за най-сложните възли, пък всички знаели, че нашият директор има някакво съвсем мижаво инженерно образование. Защо бе крил досега тия си способности? Защо досега изобщо не бе се намесвал в работата на конструкторите, вместо само да ги ругае? Накратко казано: свършил работа, каквато целият отдел би вършил в продължение на година-две, стига изобщо да я свърши. И накрая великодушно им предоставил външното оформление. Искам най-модерния дизайн, рекъл им, вие по-добре знаете какво върви на международния пазар. Срок три дена. Слисаните конструктори едва се осмелили да кажат:

– Не можем за толкова.

Директорът понечил да се почеше по корема, но потушил гнева си, изгледал ги учудено:

– Наистина ли не можете? А за колко?

– Поне два месеца.

Той ги изгледал още по-учудено и вече не сдържал тика си, креснал им:

– Две седмици! А сега идете при секретарката и депозируйте молби

за напускане с дата точно след две седмици.

Горе-долу така протекли и другите му съвещания. Оглеждал на бърза ръка съответния цех и веднага предписвал: Това да стане така, онова иначе... Един куп реорганизации, трансформации, размествания! И никакви възражения не търпял. Но за какво и да му възразяват, като било очевидно, че наредбите му са правилни. Само дето съвсем ненужно ги крещял, та им проглушил ушите.

По време на второто съвещание обаче в кабинета му нахлул панически шефът на компютърния отдел. Заеквал, молел директора да излезе, да му каже нещо насаме. Директорът отвърнал така, както едва ли би отвърнал друг директор, ако не е опитен демагог:

– Аз нямам тайни от хората. Говорете!

– Програмата на компютрите е променена, без никой от отдела да знае. Нощес някой е влизал в компютърната зала с взлом – избълвал началникът.

– Знам – казал директорът. – Оставете тази програма!

– Но заводът произвежда... произвежда един дявол знае какво!

– Знам – повторил спокойно директорът. – Съдбата на новата продукция ще я реши министерството. Вече им се обадох. Помолете роботите да не напускат халето за готова продукция. И го заключете!

– Помолете... Роботите? Но какви работи... – Шефът на компютърния отдел се готвел да припадне. И разбираемо: той е човекът, който може би носи най-пряката и най-тежка лична отговорност в нашия завод.

– Ако не ви е добре – рекъл му любезно директорът, – направете каквото ви казах и се приберете у дома. Потърсете и лекар. Днес няма да сте ми нужен. Продължаваме, другари...

До този момент още не му било докладвано, че вече е имало припаднали. Две от чистачките, които влезли в халето за готова продукция, се натъкнали на няколко голи мъже. Чистачките естествено не може да не са виждали голи мъже и сигурно не това ги е потресло толкова, а изумлението, че между краката им липсвало онова, към което жените проявяват изконен и законен интерес. Как да не припаднат?

Хората от министерството пристигнаха чак на другия ден следобед. Оказа се, че не били повявали на повикването на главния директор. Взели го за шега някаква и тръгнали едва когато им се обадил началникът на компютърния отдел, за да сподели с тях ужаса си от непонятно как променената програма. Нахълтали безцеремонно, както се полага на шефове отгоре, в кабинета на директора, който впрочем според секретарката прекарал цялото денонощие в кабинета си, без да поиска дори

кафе, но като го видели спокоен и в такава бляскава форма – моят костюм му стоеше добре, – си отдъхнали. Рекли:

– Каква е тая паника тука бе, Янусов? Вчера беше при нас на доклад, а сега...

– Няма никаква паника. Налагат се някои реорганизации, за да пуснем новия робот в пробната му серия до края на месеца.

– Но вчера ти ни каза, че и до края на годината...

– Не съм бил аз. Бил е главният директор. Поради неговото отсъствие станаха някои малки недоразумения, но аз нямах време да изчакам завръщането му. Трябва да се бърза, защото японците може да ни изпреварят.

Хората от министерството се вгледали в него, рекли закономерно:

– Не се шегувай, Янусов! Какво става при теб? От програмния отдел...

– Не съм Янусов. Аз съм управленчески робот ХУ, двайсет и първо поколение.

Сигурно си представяте какво ѝ е било на комисията от министерството. Естествено запитали по-напред:

– А къде е Янусов?

– Не знам. Проверих у дома му, още не се е завърнал.

Може да е робот и от стотното поколение, но откъде ще ти знае онова, което всички хора в завода знаеха: че нашият директор си имаше в столицата една изгора, та докладите и съвещанията му в министерството винаги траеха ден-два повече.

– Значи вие сте робот? – запитали го предпазливо, както се пита опасно луд. – И откъде се взехте?

– Произведе ме вашият завод по създадена за вашите условия програма...

Тук аз бих вметнал: И с нашите налични материали, така ли? Ха, ха, ха! Но на комисията не ѝ е било до подмятания, защото той продължил:

– Подарък сме за вас от цивилизацията Ондра. Нейни представители бяха тук инкогнито на кратко разузнаване. Моите колеги и аз сме програмирани да ви помогнем в техническото развитие, та да ускорим времето, когато ще се установи пълноценен контакт между двете цивилизации. Затова нека не се бавим. Дайте ни работа!

– С вашите колеги? Къде са те? Колко са?

Той ги отвел в халето за готова продукция и тогава те повярвали, че това не е Янусов и че не е луд. А какво им е било, пак предоставям на

вашето въображение. Не е по силите ми да го описвам. Халето гъмжало от голи главни директори, които се почесвали по коремите от нетърпение и жажда за дейност.

Първото и незабавно решение на комисията било да спре целия завод. Надвечер пристигнал самият министър. Довтасал и истинският Янусов, подплашен навярно от секретарката си, която все пак знаела на какъв телефон в столицата да го търси при спешни случаи. И всички заедно се затворили на безкрайно заседание, за което аз вече нищичко не съм в състояние да ви кажа, защото е било строго секретно. Мога да ви съобща само част от резултатите му.

Назначиха ни нов главен директор. Янусов, след като полекува нервите си в един от известните курорти, където си пусна мустаци и бакенбарди, за да се различава от своите електронни двойници, стана генерален директор на управлението в министерството. А оня, когото аз бях облякъл в собствения си параден костюм и който – роботът му с робот! – не се сети да ми го върне, изчезна никъде. Новият генерален директор ли го взе за себе си да му тупа килимите вкъщи и да му пазарува, друг някой ли го сви – не знам. По принуда на обстоятелствата обаче и от останалите петдесетина робота никой не зае някъде отговорно място. И правилно! Можем ли да поверим нашите хорски работи на някакви си работи, пък от което ще да са поколение? Не е ли опасно да даваме ръководни места на тия толкова умни и толкова деятелни машини? А и не намирисва ли всичко това на историята с троянския кон, чрез който данайците превзели Троя?

На Янусов приписват остроумната перифраза на древното троянско възклицание: „Боя се от ондрейците дори когато правят подаръци.“ Вече генерален директор, той разпрати роботите, съответно облечени и дегазирани, та да не приличат на него, за портиери и администратори по учреждения и хотели, или да мият обществените клозети. Уж за изпробването им като нулева серия. Предполагам, че дори не е правил и опити да ги продаде в чужбина. Колкото и гениални да бяха, кой ще ти купи работи с тикове и шкембета?

Изобщо тая цивилизация Ондра ни създаде големи главоболия! Бе то и когато правиш подарък, трябва да знаеш как да го направиш, нали така? Особено пък ако никой не ти е искал подаръка! Щото последиците още се усещат тук и там. Влезеш например в някое министерство или по-важно учреждение, а от портиерската будка така ти изреват „Къде отиваш?“ и „Дай си паспорта!“, та чак кръвта ти се смръзне. Или се опиташ да се настаниш в хотел, пък администраторът се чеше по корема и

ти намига, и вика, че нямало места. Не дай си боже обаче да вземеше намигването му за готовност да бъде подкупен и побутнеш към него някоя петачка, така ще ти закрепещи, че няма и да помислиш втори път да стъпиш в тоя хотел.

Но за тия неща, признавам, главният виновник съм аз. Мен запита оня подозрителен тип директорът ли е най-умният на онова наше съвещание и трябва ли да крещиш, когато си прав, пък тия от Ондра явно си нямат понятие от двусмислени отговори и взели, та него откопирали. Понякога обаче си фантазирам! Ами ако бях му рекъл, че аз съм най-умният?... Леле мале!

Най-важното все пак е, че така или иначе изпреварихме японците с робота от осмо поколение.

КРАЙ

© 1989 Любен Дилов

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2009

Издание:

Любен Дилов. Ние и другите. Фантастични новели

Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1990

Редактор: Бистра Сакъова

Художник: Текла Алексиева

Художник-редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Ирина Йовчева

Коректори: Жанета Желязкова, Надя Костуркова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12179>]